MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
GEOFFREY VALENZIA

Seduta tas-16 ta' Ottubru, 2002

Citazzjoni Numru. 57/1999/1

Richard Matrenza
vs
Joseph Zahra f'ismu proprio bhala editur tal-gazzetta "In-Nazzjon" u Joe Mikallef bhala l-awtur tal-artikolu inkriminanti.

Il-Qorti.

Preliminari

Rat **l-att tac-citazzjoni** li permezz taghha gie premess illi l-konvenut editur tal-gazzetta "In-Nazzjon" tas-7 ta' Jannar, 1999 (Ara Dok A) ippubblika rapport intitolat "L1,687 f'lozor u xugamani" miktub mill-konvenut l-iehor Joe Mikallef, liema stampat huwa wkoll akkompanjat minn ritratt tal-attur;

Premess illi meta l-konvenuti ghamlu dan attribwew fatti determinanti bl-iskop li joffendu l-unur u l-fama ta’ l-istess attur jew li jesponuh ghar-redikolu u disprezz tal-pubbliku;

Premess illi minhabba dan l-istampat l-attur sofra danni li jintitolawh li jipprocedi bl-istanti kontra l-konvenuti ai termini tal-artikolu 28 tal-Kap 248 tal-Ligi ta’ l-istampa;

Ghaldaqstant l-attur talab lil din il-Qorti biex:

1. Tiddikjarhom hatja ta’ malafama fil-konfront ta’ l-attur kif fuq inghad meta stampaw u kitbu l-artikolu sudett fil-harga ta’ “In-Nazzjon” tas-7 ta’ Jannar, 1999.

2. Tikkundannahom ihallsu lill-attur somma li ma teccedix il-hamest elef Lira Maltija (Lm5,000) ai termini ta’ l-artikolu 28 tal-Ligijiet ta’ Malta..

Bl-ispejjez kontra l-konvenuti.

Rat id-dikjarazzjoni ta’ l-Attur a fol. 3 tal-process;

Rat **in-nota ta’ l-eccezzjonijiet** tal-konvenuti a fol. 10 tal-process fejn eccepixxa:

Illi ma hemm xejn libelluz fil-konfront ta’ l-attur fil-pubblikazzjoni de quo izda f’kull kaz, il-fatti riprodotti huma veri.

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezibiti;

Semghet ix-xhieda bil-gurament;

Rat in-noti tal-partijiet;

KONSIDERAZZJONIJIET

Artikolu inkriminat

L-attur qed joggezzjona ghall artikolu li deher fil gazzetta Nazzjon tas-7 ta' Jannar, 1999 (Ara Dok A) fejn gie pubblikat rapport intitolat "L1,687 f'lozor u xugamani" miktub mill-konvenut l-iehor Joe Mikallef, liema stampat huwa wkoll akkompanjat minn ritratt ta' l-attur sovvrapost fuq dokumenti ufficjali tal- Kummissjoni Gholja Maltija.

Kontestazzjoni

L-attur qed jissottometti li l-intenzjoni tal-konvenuti kienet li jnaqqsu ir-reputazzjoni tieghu fl-imhuh tal-qarrejja billi jpinguh bhala persuna li tberbaq flus il-poplu ghax hu kappriccuz u n-nefqa ma kienitx necessarja. Din l-insinwazzjoni hija inveritjera u l-konvenuti ma ppruvawx li dina n-nefqa kienet esagerata u li ma kienitx mehtiega.

Minn naha l-ohra l-konvenuti qed isostnu li huma ma ppruvawx jisgwidaw lill qarreja b'informazzjoni li tqarraq, imma dak li ppubblikaw kien sostanzjalment vera u ta' interess pubbliku. Fl-artikolu imbaghad hemm l-opinijoni ta' l-artikolista li l-ammont hu esagerat. Din hija opinjoni tieghu, li hu intitolat ghaliha; opinjoni tista taqbel jew ma taqbilx izda qatt ma tista tassoggettaha ghat test jekk hiex vera jew le, cioe' mhiex *susceptible of proof,* basta li tkun bazata fuq fatti sostanzjalment vera.

Tikkunsidra

Eccezzjoni - Verita' tal-fatti

Il-konvenuti qed jeccepixxu li ma hemm xejn libelluz fil-konfront ta' l-attur fil-pubblikazzjoni de quo izda f'kull kaz, il-fatti riprodotti huma veri.

Fil-fatt jirrizulta li dak li gie rappurtat, cioe li ntefqu 1687 Sterlina f'lozor u xugamani kien vera. Il-figura kienet korretta u x-xugamani u l-lozor kienu nxtraw. Dan gie konfermat minn xhieda prodotti mill-Ministeru ta' l-Affarijiet Barranin.

L-attur pero’ qed joggezzjona ghall artikolu billi qed jghid li l-konvenuti riedu jqarrqu billi riedu jaghtu l-impressjoni li l-ammont hu fi flus Maltin meta fil-fatt huma f’munita Sterlina. Inoltre l-impatt viziv kien kbir billi l-kliem ixxandar ma records ufficjali tal-Kummissjoni Gholija u ritratt tieghu mifruxin fuq zewg kolonni bi prominenza kbira u esagerata. L-artikolista jistaqsi x’seta kien l-iskop wara dina n-nefqa, u ghalkemm kellu l-karti f’idejh, naqas li jaghmel il-verifiki soliti.

Munita sterlina

Il-konvenut Joseph Zahra xehed li c-cifra fl-artikolu kienet sterlina u fl-istess pagna kien hemm cifra ohra ta’ Lm10,000 jigifieri ghandek differenza bejn Sterling u Liri Maltin. Id-differenza hija cara. Il-Qorti taqbel ma’ dak li qed isostni l-konvenut billi fl-istess faccata magemb l-artikolu l-gazzetta tiddistingwi bejn liri Maltin u liri Sterlini u qarrej ordinarju ghandu facilment jindunaw li 1687 kienu sterlini u mhux liri Maltin. Anke mid-dokument mahrug minn John Lewis, dokument mahrug l-Ingilterra, wiehed jistenna li dawn ikunu liri Sterlini.

Il-konvenuti qed isostnu li bir-rapport huma riedu jinfurmaw lill pubbliku li l-ambaxxata fl-Ingilterra kienet nefqet 1687 Sterlina f’lozor u xugamani. Huma dehrilhom li kienet somma esagerata; kienet nefqa kbira u dina kien fiha news value. Huma kellhom id-dokumenti f’idejhom u vverfikaw li l-figuri kienu korretti.

Skond il-Qorti Ewropeja dwar id-Drittijiet tal-Bniedem “*a careful distinction needs to be made between facts and value judgments. The existence of facts can be demonstrated, whilst the truth of value judgments is not susceptible of proof. Lingens 1984. “The defence of fair comment protects the honest expression of opinion, no matter how unfair or exaggerated, on any matter of public interest. The question for the* Court is whether the views could honestly have been held by a fair-minded person on facts known at the time and that have in fact been expressed by a defendant who was not actuated by

malice. Whether the Court agrees with it or not is irrelevant." (Media Law Robertson and Nicol).

Fil-kaz in ezami l-konvenuti hassew li nefqa ta' 1867 Sterlina f'lozor u xugamani kienet nefqa esagerata u huma ntitolati ghall dina l-opinjoni, u m'ghandhomx bzonn jipprovaw jekk dak li qed ihossu hux vera jew le. Hi opinjoni, li anke jekk hi zbaljata, huma ntitolati ghaliha. Kif del resto kien intitolat ghall opinjoni tieghu l-attur meta hass li *bin* miksi bil-gild mixtri ghal mitt lira sterlina kienet hela ta' flus.

Interess pubbliku

L-attur qed isostni li l-artikolu de quo la nforma l-pubbliku u lanqas ma ta lilhom xi haga ta' interess stante li fl-artikolu ma kien hemm xejn, li anke remotament, jista' jitqies bhala *news value* jew ta' interess pubbliku.

A comment will be on a matter of public interest if it concerns a matter which affects people at large, so that they may be legitimately interested in, or concerned at what is going on or what may happen to them or to others. It will thus include, amongst other matters, opinions on the conduct of public figures. (Media Law - Carey).

Fil-kaz in ezami l-qarrejja ghandhom interess ikunu jafu kif qed jintefqu l-flus li qed johrogu mill-erarju pubbliku biex tigi arredata ambaxxata barra minn Malta.

Malizzja

L-attur qed isostni li l-mod kif gie prezentat ir-rapport hu malizzjuz u qarrieqi u hu intiz biex ihammguh u jkattru dubbju f'mohh il-qarrejja dwar l-integrita' tieghu.

Il-kwistjoni jekk kienx hemm malizzja jiddependi minn jekk il-kumment kienx wiehed *honestly made*. Huwa veru li l-konvenuti ma riedux iqieghdu lill-attur fi stampa sabiha ghal ragunijiet ovvji, u b'dak li ghamlu l-attur iddejjaq u wegga', imma mhux bil-fors kull haga li ma tintghogobx hija malafamanti u taghti dritt ghall libell. Wiehed jistenna

li jkun hemm kritika anke harxa specjalment f'kaz ta' figura pubblika li suppost hija imdorrija ghal din it-tip ta' kritika li hija parti u konsegwenza tax-xoghol taghhom.

Illi ghal dak li jittratta dwar **persuni pubblici** tajjeb ukoll li wiehed izomm quddiem ghajnejh li fil-kuntest ta' kritika tal-istess persuni u politici u ta' l-operat taghhom, kienet u ghadha permessa l-attitudini wiesgha ta' fehmiet u opinjonijiet horox anke jekk mhux misthoqqa, u kultant ingusti. Dik il-giurisprudenza giet elaborata f'diversi gjudikati f'dawn l-ahhar snin, fosthom is-sentenza fil-kawza fl-ismijiet **"Vincent Borg vs Victor Camilleri et"**, (A.C. 15 ta' Novembru, 1994, (Vol. LXXVIII. ii.372).

"Il-kritika hi fondamentali f'socjeta' demokratika, pero' dejjem hemm il-limiti. Dawn il-limiti f'kazijiet bhal dan li jkunu ta' interess pubbliku generali, ghandhom ikunu wesghin kemm jista' jkun, b'mod partikolari meta hemm involuti persuni pubblici bhal ma huwa l-attur. F'dan ir-rigward il-Gately (op.cit.) jghid: *In cases of comment on a matter of public interest the limits of comment are very wide indeed. This is especially so in the case of public men*. Gately

Dritt ta' Risposta

Inoltre l-attur setgha dejjem talab lill konvenuti jgibu korrezzjoni fejn jispjega, kif fil-fatt ghamel fil-Qorti, ic-cirkostanzi li wasslu ghal dik in-nefqa u ghaliex dina kienet gustifikata. Izda l-attur ghazel li jipprocedi bil-kawza ta' libel. Il-konvenuti ssottomettew li l-attur kellu dritt ta' risposta Art 21 Kap 248 li l-attur ma uzax. *An outright refusal to give the victim of a damaging comment a reasonable opportunity to reply - a rejection of a polite letter to the editor, for example, may betray a degree of malice behind the original comment.* (Robertson & Nicol) F'dan il-kaz ghalhekk il-Qorti tikkonkludi li ma kienx hemm dik il-malizzja necessarja biex wiehed ikun jista' jipprocedi bil-libell. Il-konvenuti kienu lesti li jaghtu id-dritt ta' risposta lill attur kieku talabha.

Finalment il-Qorti tirrileva, kif del resto diga sar accenn aktar il-fuq, li fl-artikolu hemm ukoll bhal speci botta u risposta, billi l-konvenuti rrispondew lill attur li hu stess kien oggezzjona ghall nefqa ta’ 100 sterlina ghall *bin* tal-gilda bhala nefqa zejda. Ghalhekk huma jistaqsu 1687 f’lozor u xugamani mhiex nefqa zejda ?

Il-Qorti ghalhekk tikkonkludi li l-artikolu mhux malafamanti imma fih l-opinjoni ta’ artikolista li esprima ruhu, b’mod grafiku u bi prominenza, imma fil-limitu tal-accettabili, fis-sens li l-ammont minfuq mill-attur kien wiehed esagerat.

DECIZJONI

Ghal dawn il-motivi
il-Qorti tiddeciedi
billi tichad it-talba ta’ l-attur
bl-ispejjez kontra tieghu.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------